

Datum

Yttrande

Adress

August Palms Plats 1

Diarienummer

STK-2024-1599

Till

Socialdepartementet

Remiss Socialdepartementet - En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30) S2024/02012

Sammanfattning

Malmö stad är positiv till utredningens intentioner att stärka stödet och skyddet för barn och unga men anser att nackdelarna med införandet av den nya lagen överväger och avstyrker därför flera delar av förslaget. Det finns en risk för sammanblandning av socialtjänstens och de rättsvårdande myndigheternas roller och att tilliten till socialtjänsten minskar och i förlängningen att färre kan motiveras att ta emot hjälp eller självmant vända sig till socialtjänsten för att få hjälp. Den nya lagen bidrar även till ökad handläggning och administration för socialtjänsten. Malmö stad förordar stället en översyn av befintlig lagstiftning och att resurser läggs på att utveckla arbetssätt och insatser för att tidigt identifiera behov av och ge stöd till enskilda.

Yttrande

Malmö stad är positiv till utredningens intentioner att stärka stödet och skyddet för barn och unga men ser flera utmaningar och risker med ett införande av de föreslagna bestämmelserna. En genomgående risk är att en negativ bild av socialtjänsten förstärks.

Det är tveksamt om de positiva effekterna för barn och unga blir så stora att de uppväger de negativa konsekvenser som den nya lagen kan medföra. I vissa delar konstaterar utredningen att det inte finns stöd för att de föreslagna bestämmelserna kommer att ha önskad effekt.

Malmö stad arbetar i likhet med andra kommuner för att ställa om till en hållbar socialtjänst som i enlighet med den nya socialtjänstlagens intentioner ska vara förebyggande, lätt tillgänglig och kunskapsbaserad. Att fortsätta utveckla arbetssätt och insatser för att tidigt fånga upp och stödja enskilda står i fokus. Det är viktigt att socialtjänsten inte uppfattas som en rättsosäker och repressiv myndighet. Bilden av socialtjänsten som en repressiv och rättsosäker myndighet behöver förändras.

Införandet av lagen om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas, LIV, riskerar att få motsatt effekt.

Malmö stad vill i sammanhanget framhålla vad staden anfört i tidigare remissvar till Socialdepartementet med anledning av promemorian *Ett förtydligt brottsförebyggande ansvar för socialnämnden* om vikten av att lägga resurser på att identifiera riskfaktorer hos barn och vårdnadshavare och erbjuda stöd tidigt via öppen förskola, barnmorskemottagning och barnvårdscentral. Det behöver även finnas en fungerande och framarbetad samverkan med förskola, grundskola och hälso- och sjukvård för att fånga upp föräldrar som utifrån sin funktionsnedsättning behöver särskilt stöd, se STK-2023-1676, S2023/03181.

Förslag om ny lag om insatser när samtycke saknas

Malmö stad instämmer i utredningens slutsats att det finns situationer där dagens lagstiftning inte är tillräcklig för att stödja och skydda barn och unga. Socialtjänsten ska i enlighet med den nya socialtjänstlagen arbeta kunskapsbaserat och förebyggande och tillsammans med andra aktörer arbeta för att motivera barn och vårdnadshavare till att ta emot hjälp. Det finns stöd i kunskap och beprövad erfarenhet att den enskildes motivation har betydelse för insatsers effekter, liksom relationen med socialarbetaren. Förvisso kan en fördel med den föreslagna lagen vara att ett tvingande beslut om en insats kan öka möjligheterna att få till stånd ett möte för att arbeta motivationshöjande. Dock kan orsaken till bristande samtycke i vissa fall bero på bristande förmåga eller bristande förutsättningar snarare än bristande vilja. Införandet av effektlösa tvingande åtgärder riskerar i slutändan leda till att tilliten till socialtjänsten försvagas och ett sådant arbetssätt går också emot intentionen bakom den nya socialtjänstlagen.

Socialtjänsten ska enligt förslaget få möjlighet att förebygga negativ utveckling genom att tillämpa LIV även i tidiga skeden av problematiska situationer. Det kommer att vara svåra bedömningar om risken för en negativ utveckling motiverar tvingande insatser. Trots utredningens överväganden finns det en risk att besluten kommer att uppfattas om godtyckliga.

Det är troligt att målgruppen för insatser enligt LIV framför allt blir barn och vårdnadshavare som redan har en utvecklad problematik. När barn och deras vårdnadshavare blir aktuella hos socialtjänsten för en utredning har det som regel redan uppstått en mer omfattande problematik.

LIV ska ersätta dagens ”mellantvång”, 22 § lagen om vård av unga, LVU (1990:54). Malmö stad efterfrågar en översyn av möjligheterna att förstärka och utveckla LVU innan en helt ny lag införs. Utredningen har inte utrett vilka konsekvenser den nya lagen kan få för tillämpningen av LVU och om det finns en risk att domstolarna kommer att kräva att inte bara frivilliga insatser utan även insatser enligt LIV ska vara

uttömda. Det skulle kunna medföra att det i praktiken snarast blir en skyldighet för socialtjänsten att tillämpa LIV. Det kan även bidra till att vård utanför hemmet fördröjs och att barn och unga far illa.

Socialnämnden ska kunna besluta om föreskrifter vid insatser enligt LIV

Malmö stad anser att det finns otydligheter i hur genomförandet av föreskrift och kontroller ska genomföras i praktiken och den nya lagen medför inte några tydliga konsekvenser för barn som inte följer den beslutade föreskriften. Det är därför tveksamt vilken effekt föreskrifterna får.

Uppföljning av föreskrift om att vistas i hemmet vissa tider i form av elektronisk övervakning

Malmö stad avstyrker förslaget om uppföljning av föreskrift om vistelse i hemmet vissa tider i form av elektronisk övervakning.

I utredningen framkommer att den danska regeringen avskaffade regleringen om elektronisk övervakning mindre än två år efter att den trätt i kraft. Man ansåg att det inte var rätt väg att förebygga ett kriminellt och asocialt beteende samt att elektronisk övervakning inte kan ersätta en konsekvent pedagogisk omsorg.

Malmö stad anser att det finns en stor risk för sammanblandning av roller om socialtjänsten tvingas arbeta med vård av barn under former som liknar påföljder för dömda. Socialtjänsten och de rättsvårdande myndigheterna har olika roller. Socialtjänstens insatser utgår från barnets behov av stöd och skydd och de rättsvårdande myndigheternas insatser ska markera att samhället tar avstånd från den brottsliga verksamheten, själva brottet.

Bestämmelsen skulle ge socialtjänsten rätt att besluta om begränsningar som personal på ett HVB-hem inte får vidta gentemot ett barn under en placering utanför hemmet enligt SoL eller LVU. Befogenheten framstår inte som proportionerlig. Det skulle vara rimligare att se den som en möjlighet att stödja LVU-vård som bedrivs i hemmet. En utmaning skulle vara att säkerställa en tillräckligt god hemmiljö för att det ska kunna bedömas vara till barnets bästa att vistas i hemmet vissa tider.

Uppföljning av föreskrift om nykterhet i form av drogtest

Förslaget bedöms inte innebära någon större skillnad jämfört med hur det fungerar idag. I Malmö stad fattar arbetsmarknads- och socialnämnden beslut om att kontrollera nykterhet eller drogfrihet, i samtycke med barnet och vårdnadshavarna. Ett beslut mot barnets vilja kan fungera som en markering, men ger inte en ökad möjlighet att kunna genomföra en kontroll om inte barnet vill medverka till det.

Vite

Förslaget att kunna förena beslut om föreskrift med vite om beslutet inte följs är förenat med svårigheter och riskerar att bli verkningslöst. Malmö stad anser att det är ett bättre alternativ än det ursprungliga förslaget att dra in exempelvis barn- eller studiebidrag. Vikten av att delta i socialtjänstens insatser betonas, samtidigt som det finns möjlighet att ta hänsyn till den enskildes förutsättningar. **Det finns en risk att socialtjänsten i slutändan inte kommer att ansöka om att få vite utdömt, då det är sannolikt att det ofta inte är lämpligt eller möjligt. Förutom att det kan leda till att samarbetet försvåras medför det även en ökad handläggning och administration. Detta eftersom det ofta rör sig om familjer i utsatta situationer. Dock får möjligheten att besluta om vite sannolikt inte en tillräckligt stor effekt för att det ska väga upp riskerna. Förutom att det kan leda till att samarbetet försvåras medför det även en ökad handläggning och administration. Det finns en risk att socialtjänsten i slutändan inte kommer att ansöka om att få vite utdömt, då det är sannolikt att det ofta inte är lämpligt eller möjligt. Detta eftersom det ofta rör sig om familjer i utsatta situationer.**

Ungdomsvård ska omfatta insatser enligt LIV

Utredningen menar att det är positivt om fler barn och unga kan få ungdomsvård, i stället för den mer kännbara påföljden ungdomsövervakning. Det skulle möjliggöras genom att socialtjänsten kan besluta om föreskrifter och elektronisk övervakning enligt LIV som del av vården.

Malmö stad anser att även om syftet och genomförandet inte är riktigt detsamma som ungdomsövervakning så medför förslaget att ansvaret för en sådan ingripande åtgärd flyttas från rättsväsendet till socialtjänsten. Malmö stad anser att det inte är tydligt varför en sådan ordning skulle vara bättre. Det är svårt att se hur flera tvingande beslut skulle bli mer effektivt. Den föreslagna ordningen kan skapa ett komplext och otydligt regelverk med risk för sammanblandning av roller.

Föräldrapenning vid deltagande i insatser

Malmö stad ställer sig positiv till detta förslag som visar att samhället och lagstiftare anser att det är viktigt att medverka i socialtjänstens insatser. Det ger ett positivt incitament, något som kan antas vara mer effektivt än repression. Förslaget bör därför implementeras oavsett om LIV införs eller ej.

Skyldighet att kalla till allvarssamtal

Malmö stad anser i likhet med vad utredningen stipulerar att den föreslagna skyldigheten inte är nödvändig. Staden delar utredningens bild att befintliga bestämmelser kring orosanmälningar, underrättelser från polis gällande barn samt medverkan vid polisförhör är tillräckliga.

Malmö stad anser att det är positivt att i sammanhanget uppmärksamma gruppen unga som är 18 - 20 år. Om bestämmelsen om allvarssamtal för barn införs skulle det kunna vara motiverat att införa en bestämmelse om att socialtjänsten ska erbjuda unga som är 18 - 20 år ett samtal när det inkommer en underrättelse från polis om misstanke om brott.

Förenligt med barnets bästa

Det framhålls av utredningen att det får anses förenligt med barnens bästa att med den nya lagstiftningen i högre utsträckning vistas i hemmet och undvika placering utanför hemmet. Malmö stad ser svårigheter med att socialtjänsten ska kunna se till att ett barn som hamnat i kriminalitet verkligen får rätt stöd och förutsättningar i hemmet till exempel genom elektronisk övervakning och anser att det av utredningen inte framgår hur det skulle vara förenligt med barnets bästa.

Ökad handläggning och administration leder till ökade kostnader

Malmö stad anser att införandet av ytterligare en lag som ska reglera uppdraget leder sannolikt inte till ett mer effektivt socialt arbete. Komplexiteten i uppdraget ökar när socialsekreteraren måste navigera mellan fler lagar och regelverk; SOL, LIV, LVU, LUL samt viteslagen för att nämna några. Det finns en uppenbar risk att införandet av LIV medför ökad handläggning och administration för socialtjänsten.

Vid ett eventuellt införande av LIV är det avgörande att kommunerna kompenseras i enlighet med finansieringsprincipen.

Ordförande [Förnamn Efternamn]

Sekreterare [Förnamn Efternamn]

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden.]